

HUBERT LACHOWICZ, DARIUSZ ZASTOCKI, JAROSŁAW SADOWSKI, TADEUSZ MOSKALIK, MAGDALENA NIETUPSKA

Sprzedaż drewna w nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej w latach 2008-2015

Sale of timber in forest districts of the Białowieża Forest in 2008-2015

ABSTRACT

Lachowicz H., Zastocki D., Sadowski J., Moskalik T., Nietupska M. 2018. Sprzedaż drewna w nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej w latach 2008-2015. Sylwan 162 (11): 949-954.

The structure of timber sales in forest districts of the Białowieża Forest in the years 2008-2015 is presented. The Białowieża Forest is one of the most valuable natural areas in Europe. The data from the reports generated by the State Forests Information System of the Hajnówka, Browsk and Białowieża forest districts were used for the research. The information contained in the forest management plans and nature conservation programs of the surveyed forest districts was also used. The volume of the sold merchantable timber in the Białowieża Forest amounted to 669,072 m³, of which 63.43% was softwood and 36.57% hardwood. Among the softwood assortment, sales of the large-sized timber amounted to 44.42%, while of the medium-sized timber to 55.58%. For the large-sized hardwood, the share of sales amounted to 30.66%, while for the medium-sized hardwood to 69.34%. The small-sized timber was sold at 22,389 m³, with the share of hardwood assortments being 82%, and of softwood 18%. A small share in the sales of small-sized timber is caused by the lack of FSC certification by forest districts, which excludes large industrial companies that buy predominantly the medium-sized coniferous timber assortments. The average price obtained from the sale of timber in the the Białowieża Forest in the analysed period was 134.7 PLN/m³. At a price higher than the average, wood was sold in the Białowieża and Hajnówka forest districts, while in the Browsk Forest District the timber was sold at a price lower than the average. The total volume of merchantable timber harvested in the forest districts of the Białowieża Forest in the analysed years, including the small-sized timber, amounted to 686,684 m³, with 691,461 m³ of timber being sold. The volume of the merchantable timber sold at that time was 669,072 m³, which constituted only 0.24% of the total timber sold at the State Forests in Poland.

KEY WORDS

Białowieża Forest, timber sales, assortment and species structure

ADDRESSES

Hubert Lachowicz – e-mail: hlachowicz@wl.sggw.pl
Dariusz Zastocki – e-mail: dariusz.zastocki@wl.sggw.pl
Jarosław Sadowski – e-mail: jaroslaw.sadowski@wl.sggw.pl
Tadeusz Moskalik – e-mail: Tadeusz.moskalik@wl.sggw.pl
Magdalena Nietupska – e-mail: m_nietupska@op.pl

Katedra Użytkowania Lasu, SGGW w Warszawie; ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa

Wstęp

Jednym z zadań użytkownika lasu jest pozyskiwanie i sprzedaż surowca drzewnego, co zapewnia dochód nadleśnictwom i samowystarczalność finansową Lasów Państwowych. Przychody PGL LP ze sprzedaży drewna stanowią około 90% całości przychodu. Pozyskane drewno jest sprzedawane według zasad wynikających z obowiązujących przepisów prawnych dotyczących handlu oraz wewnętrznych zarządzeń wydawanych przez Dyrektora Generalnego LP. Obowiązujące w nadleśnictwach zasady sprzedaży określa Zarządzenie... [2016]. Wyjątkiem są nadleśnictwa o specyficznym użytkowaniu, wynikającym z różniącego się sposobu zagospodarowania, np. ze względu na znaczne obszary chronione, do których zaliczone zostały tereny Puszczy Białowieskiej, w skład której wchodzi nadleśnictwa Hajnówka, Browsk i Białowieża.

Puszcza Białowieska jest jednym z najcenniejszych przyrodniczo obszarów w Europie. Charakteryzuje się ostatnimi fragmentami nizinnych, naturalnych lasów liściastych i mieszanych. Wielkie zainteresowanie tymi terenami książąt litewskich, królów polskich, jak i carów prowadziło do powstawania wielu form ochrony przyrody, które okazywały się bezcenne w przypadku prowadzenia skutecznych polowań. Przyczynił się do tego również trudny dostęp, wynikający z występujących na terenie Puszczy lasów torfowych i bagiennych. Puszcza uniknęła dzięki temu fragmentacji i wielkich wyrębów [Szujecki 2004]. Na terenach Puszczy masowe wyręby na dużą skalę rozpoczęły się w 1915 roku wraz z wkroczeniem do Białowieży wojsk carskich. Dalsza eksploatacja związana była z wydaniem przez rząd w 1924 roku koncesji na wyręb lasów białowieskich firmie „The European Century Timber Corporation” (tzw. Centura). W sumie pozyskanie drewna w latach 1915-1924 na terenach Puszczy wyniosło około 9 mln m³.

Po wcześniejszej gospodarce pozostał znaczny udział lasów brzoźowych, osikowych oraz monokultur świerkowych i sosnowych w wieku około 80 lat, które wypełniały 100 ha zrębów zupełnych. W 1938 roku dyrektor Okręgowej Dyrekcji LP w Białowieży wydał zarządzenie zalecające wykorzystywanie odnowień naturalnych [Antczak 2009].

W latach II wojny światowej armia radziecka zrabowała z terenów Puszczy Białowieskiej około 1 mln m³ drewna. Po zajęciu terenów Puszczy przez Niemców objęto jej teren ochroną, ponieważ miała ona zostać miejscem polowań notabli III Rzeszy.

W 1945 roku Puszcza Białowieska została podzielona granicą polsko-białoruską. Część białoruska objęta jest całkowicie ochroną parku narodowego, natomiast część polska przyjmuje różnego rodzaju formy ochrony. Najcenniejszy fragment stanowi Białowieski Park Narodowy. Pozostałe tereny tworzą dziś trzy nadleśnictwa: Białowieża, Browsk oraz Hajnówka. Obecnie cała Puszcza Białowieska objęta jest ochroną Obszaru Chronionego Krajobrazu, tworząc sieć Natura 2000. W roku 2014 została uznana za Światowe Dziedzictwo Biosfery UNESCO [Janiuk 2014].

Celem pracy jest analiza sprzedaży surowca drzewnego z nadleśnictw Hajnówka, Browsk i Białowieża w okresie 2008-2015.

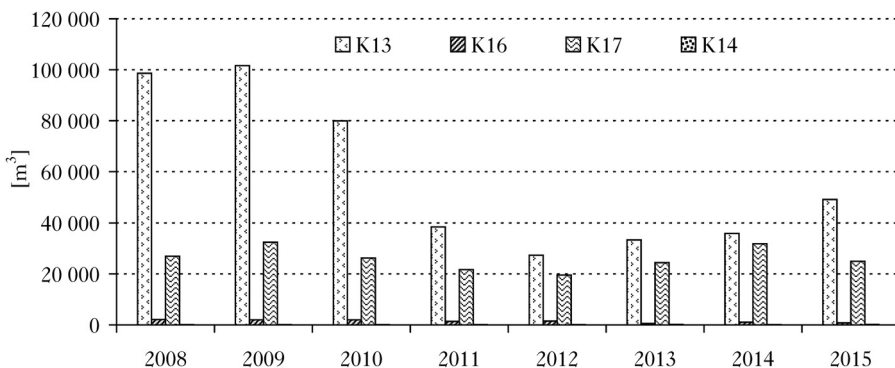
Materiał i metody

Do przeprowadzenia badań wykorzystano dane pochodzące z raportów wygenerowanych przez System Informatyczny Lasów Państwowych (SILP) nadleśnictw Hajnówka, Browsk i Białowieża. Wykorzystano również informacje zawarte w planach urządzania lasu, programach ochrony przyrody na okres 2012-2021 oraz sprawozdaniach finansowo-gospodarczych Lasów Państwowych za lata 2008-2015.

Wyniki

W badanym okresie w nadleśnictwach Białowieża, Browsk i Hajnówka sprzedawano drewno: klientom krajowym na podstawie umów, jako deputaty, na potrzeby własne oraz na podstawie umów sprzedaży detalicznej (ryc. 1). W sumie w nadleśnictwach puszczańskich w latach 2008-2015 sprzedano 684 698,62 m³ drewna. Najwięcej sprzedano na umowy – 464 322,58 m³ (67,81%). Na drugim miejscu znajdowała się sprzedaż detaliczna – 208 100,31 m³ (26,52%). Najmniejsza sprzedaż dotyczyła potrzeb własnych – 11 293,39 m³ (1,65%). Tylko w Nadleśnictwie Białowieża miał miejsce rozchód drewna na deputaty w ilości 982,34 m³ (0,14%). W badanym okresie najwięcej drewna na podstawie umów sprzedawało Nadleśnictwo Browsk: 233 013,38 m³ (50,18%). Najmniejszą sprzedaż odnotowano w Nadleśnictwie Białowieża – 98 291,58 m³ (21,17%). W Nadleśnictwie Hajnówka sprzedano 133 017,62 m³ (28,65%). Analizując sprzedaż detaliczną, zaobserwowano, że najwięcej drewna sprzedawało również Nadleśnictwo Browsk – 90 185,88 m³ (43,34%), następnie Nadleśnictwo Hajnówka – 83 323,98 m³ (40,28%). Najmniej drewna pochodziło z Nadleśnictwa Białowieża – 34 090,45 m³ (16,38%). Drewno przeznaczone na potrzeby własne zostało sprzedane w największej ilości przez Nadleśnictwo Hajnówka – 6840,76 m³ (60,57%). Najmniej drewna sprzedało Nadleśnictwo Białowieża – 2010,08 m³ (17,80%). W Nadleśnictwie Browsk w badanym okresie sprzedano 2442,55 m³ (21,63%) (ryc. 1).

W nadleśnictwach Puszczy Białowiejskiej w latach 2008-2015 sprzedano 669 071,96 m³ grubizny, z czego drewna iglastego 424 392,19 m³ (63,43%). Mięszość sprzedanej grubizny liściastej wyniosła 244 679,77 m³ (36,57%). Najwięcej grubizny iglastej sprzedawało Nadleśnictwo Browsk – 211 649,00 m³ (49,87%). Nadleśnictwo Hajnówka sprzedało 119 247,70 m³ (28,1%). Najmniejszą ilość grubizny iglastej – 93 459,49 m³ (22,03%) – sprzedano w Nadleśnictwie Białowieża. Najwięcej grubizny gatunków liściastych sprzedawało Nadleśnictwo Browsk – 111 781,55 m³ (45,68%), nieznacznie mniej Nadleśnictwo Hajnówka – 98 899,53 m³ (40,42%), a najmniej sprzedało Nadleśnictwo Białowieża – 33 998,69 m³ (13,9%). W latach 2008-2015 sprzedaż drewna iglastego wielkowymiarowego wyniosła 188 527,25 m³ (44,42%), natomiast drewna średniowymiarowego osiągnęła wielkość 235 865,14 m³ (55,58%). W kategorii drewna liściastego sprzedano więcej surowca średniowymiarowego – 169 649,36 m³ (69,34%). Drewno liściaste wielkowymiarowe sta-

Ryc. 1.

Sprzedaż drewna [m³] w nadleśnictwach Puszczy Białowiejskiej w latach 2008-2015 według poszczególnych pul

Timber sales [m³] in forest districts of the Białowieża Forest in 2008-2015 by individual pools

K13 – klienci krajowi na podstawie umów, K14 – deputaty, K16 – potrzeby własne, K17 – umowy sprzedaży detalicznej

K13 – domestic customers on the basis of contracts, K14 – allowances in kind, K16 – own needs, K17 – retail sales agreements

nowiło 30,66%, co oznacza 75 030,41 m³. Realizacja planu sprzedaży surowca drzewnego w każdym z badanych nadleśnictw w latach 2008-2015 oscylowała w okolicach 100% (tab. 1). W latach 2008-2015 w nadleśnictwach puszczańskich sprzedano 22 389,33 m³ drewna małowymiarowego (M). Najwięcej sortymentów małowymiarowych sprzedało Nadleśnictwo Browsk – 14 951,87 m³ (66,78%), a najmniej Nadleśnictwo Białowieża – 1317,80 m³ (5,89%). W Nadleśnictwie Hajnówka sprzedaż wyniosła 6119,66 m³ (27,33%). Najwięcej sprzedano surowca małowymiarowego liściastego – 18 359,19 m³ (82%). Drewna małowymiarowego iglastego sprzedano 4030,14 m³ (18%). Pod względem wielkości sprzedanego drewna liściastego na pierwszym miejscu znalazło się Nadleśnictwo Browsk – 11 272,05 m³ (61,4%), na kolejnym Nadleśnictwo Hajnówka – 5814,05 m³ (31,67%), a najmniej sprzedało Nadleśnictwo Białowieża – 1273,09 m³ (6,93%). Wśród drobnicy iglastej największą sprzedaż drewna małowymiarowego iglastego odnotowano w Nadleśnictwie Browsk – 3679,82 m³ (91,31%). Nadleśnictwo Hajnówka sprzedało 305,61 m³ (7,58%), a najmniejszą sprzedaż wykazało Nadleśnictwo Białowieża – jedynie 44,71 m³ (1,11%). Drewno gatunków liściastych, ze względu na wyższą wartość energetyczną, cieszyło się większym zainteresowaniem kupców (tab. 2).

W latach 2008-2015 w nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej sprzedawano drewno po średniej cenie 134,70 zł/m³. W Nadleśnictwie Białowieża sprzedano drewno po średniej cenie 159,92 zł/m³.

Tabela 1.

Planowana (Plan) i zrealizowana sprzedaż [m³] wielko- (W) i średniowymiarowego (S) drewna gatunków iglastych (I) i liściastych (L) w nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej w latach 2008-2015

Planned (Plan) and realised sales [m³] of large- (W) and medium-sized (S) merchantable timber of coniferous (I) and deciduous (L) species in forest districts of the Białowieża Forest in 2008-2015

	Plan	W-I	S-I	W-L	S-L	WP [%]
2008	127 475,16	32 178,70	40 753,76	17 951,92	32 935,66	97,13
2009	135 774,36	26 270,51	42 030,23	16 315,82	47 118,10	97,02
2010	111 291,86	20 009,13	33 124,36	17 698,40	34 210,79	94,38
2011	48 500,00	13 708,57	22 630,79	5 919,78	16 431,06	121,01
2012	48 500,00	15 123,05	20 763,16	3 941,89	9 098,70	100,88
2013	48 499,00	20 519,90	26 462,64	5 116,28	11 081,48	130,27
2014	49 450,00	26 928,03	22 443,12	4 764,28	9 297,82	128,28
2015	47 400,00	33 789,16	27 657,08	3 322,04	9 475,75	156,63

WP – wykonanie planu; plan realisation

Tabela 2.

Planowana (Plan) i zrealizowana sprzedaż [m³] małowymiarowego (M) drewna gatunków iglastych (I) i liściastych (L) w nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej w latach 2008-2015

Planned (Plan) and realised sales [m³] of small-sized (M) timber of coniferous (I) and deciduous (L) species in forest districts of the Białowieża Forest in 2008-2015

	Plan	M-I	M-L	Razem Total	WP [%]
2008	2383,12	380,83	3511,57	3892,40	163,33
2009	3112,10	447,58	3934,40	4381,98	140,80
2010	3341,85	457,37	2771,84	3229,21	96,63
2011	1126,00	418,62	2440,67	2859,29	253,93
2012	982,00	1062,32	1677,85	2740,17	279,04
2013	1089,00	357,23	1351,41	1708,64	156,90
2014	1495,00	419,30	1415,77	1835,07	122,75
2015	1434,00	486,89	1255,68	1742,57	121,52

WP – wykonanie planu; plan realisation

W Nadleśnictwie Hajnówka średnia cena sprzedaży wyniosła 136,28 zł/m³, a w Nadleśnictwie Browsek 107,88 zł/m³. W latach 2008-2015 najwyższą średnią cenę sprzedaży surowca drzewnego odnotowano w Nadleśnictwie Hajnówka – 185,59 zł/m³ w 2015 roku, a najniższą w Nadleśnictwie Browsek w 2009 roku – 91,19 zł/m³ (ryc. 2).

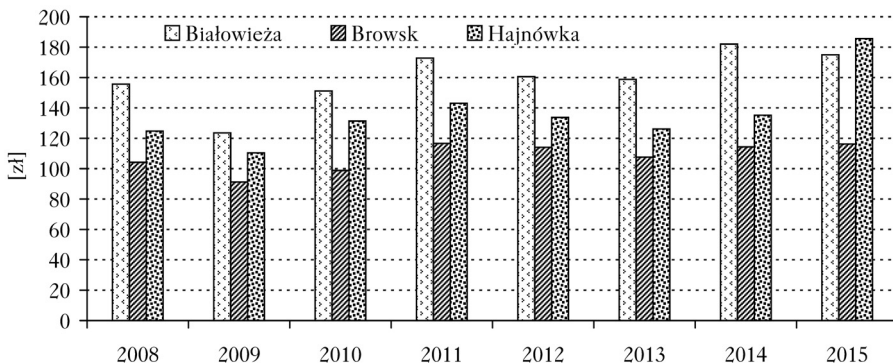
Sprzedaż grubizny w nadleśnictwach Puszczy Białowieżskiej stanowiła znikomą ilość na tle sprzedaży ogólnej w PGL LP i kształtowała się na poziomie od 0,41% w 2008 roku do 0,19% w 2015 roku. Największy procent sprzedaży z nadleśnictw puszczańskich w stosunku do ogólnej sprzedaży w Lasach Państwowych odnotowano w 2009 roku (0,42%), najmniejszy w 2012 roku – 0,14%. W analizowanym okresie sprzedaż drewna w Puszczy Białowieżskiej wyniosła 0,24% łącznej sprzedaży drewna w PGL LP.

Dyskusja

Kwestie dotyczące pozyskania oraz sprzedaży drewna, będące immanentnym elementem zrównoważonej gospodarki leśnej, w nadleśnictwach Białowieża, Browsek oraz Hajnówka nie są do końca spójne z zasadami ogólnopolskimi i wymagają dodatkowych rozporządzeń oraz dokładniejszych planów. Nadleśnictwa Puszczy Białowieżskiej, charakteryzujące się szczególnymi walorami przyrodniczymi, zmuszone są każdego roku dostosowywać plany cięć do ograniczeń zawartych w przepisach, takich jak m.in.:

- brak możliwości gospodarowania na terenach objętych rezerwatem przyrody oraz ograniczone gospodarowanie na obszarach objętych pozostałymi formami ochrony od roku 2008;
- wyłączenie z gospodarowania drzewostanów 100-letnich oraz starszych, które ze względów historycznych stanowią duży procent występowania;
- wyłączenie z gospodarowania siedlisk wilgotnych (Lł, Ol, OIj, LMb, BMb i Lw);
- ograniczenia prowadzenia gospodarki leśnej na siedliskach Natura 2000;
- ograniczenia z tytułu ustanowienia stref ochronnych flory i fauny;
- rozdrobnienie stosów i dłużyc wynikające z charakteru pozyskania drewna, powodujące utrudnienia dla leśników oraz odbiorców.

Zdecydowanie niższy stopień pozyskania [Zastocki i in. 2018] i co za tym idzie sprzedaży drewna przez nadleśnictwa znajdujące się na terenie Puszczy Białowieżskiej spowodowany jest szeregiem ograniczeń prawnych, co skutkuje tym, że badane nadleśnictwa nie są samowystarczalne finansowo.

Ryc. 2.

Średnia cena [zł/m³] drewna w nadleśnictwach Puszczy Białowieżskiej w latach 2008-2015
Average price [PLN/m³] of timber in forest districts of the Białowieża Forest in 2008-2015

Podsumowanie

W latach 2008-2015 nadleśnictwa Puszczy Białowieskiej sprzedały największą miąższość surowca drzewnego klientom krajowym w ramach umów (67,81% ogólnie sprzedanego drewna). Miąższość sprzedanej grubizny w badanych nadleśnictwach osiągnęła 669 071,96 m³ (63,43% drewno iglaste, 36,57% liściaste). Drewna małowymiarowego sprzedano 22 389,33 m³, przy czym udział sortymentów liściastych wyniósł 82%, a iglastych 18%. Nieznaczny udział w sprzedaży drewna średniowymiarowego spowodowany jest brakiem w nadleśnictwach certyfikatu FSC, co wyklucza jako odbiorców drewna duże firmy przemysłowe, które kupują głównie sortymenty średniowymiarowe iglaste. Ogólne pozyskanie drewna grubizny wraz z drewnem małowymiarowym na przestrzeni analizowanych lat 2008-2015 w nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej wyniosło 686 684,31 m³, przy czym sprzedano 691 461,29 m³ drewna, co biorąc pod uwagę dużą powierzchnię objętą użytkowaniem, stanowi ułamek procenta drewna pozyskanego i sprzedanego przez PGL LP.

Literatura

- Antezak A. 2009. Puszcza Białowieska i okolice. 600-lecie królewskiej opieki i zarządzania Puszcą Białowieską. Agencja Benkowski.
- Janiuk M. 2014. Cała Puszcza Białowieska na liście UNESCO? Nadleśnictwo Hajnówka <http://www.lasy.gov.pl/informacje/aktualnosci/ochrona-calej-puszczy-bialowieskiej-coraz-blizej>
- Szujcecki A. 2004. Puszcza Białowieska – konflikt wokół ochrony i zarządzania. CILP, Białystok.
- Zarządzenie Nr 46 DGLP z dnia 24 października 2016 r. w sprawie sprzedaży drewna prowadzonej przez PGL LP. 2016. ZM.800.2.2016.
- Zastocki D., Lachowicz H., Sadowski J., Moskalik T., Nietupska M. 2018. Pozyskanie drewna w nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej w latach 2008- 2015. Sylwan 162 (11): 941-948.